

Kommuner och landsting i internationell samverkan

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2000/01:42 Kommuner och landsting i internationell samverkan vari föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd. Vidare behandlas två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Regeringen föreslår att bestämmelserna om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd sammanförs i en ny lag fr.o.m. den 1 juli 2001 och att bestämmelserna samtidigt skall förenklas och förtydligas. Bland annat föreslår regeringen att nuvarande krav på regeringens medgivande för s.k. direktexport av kommunala tjänster skall tas bort. Beträffande kommunalt internationellt bistånd föreslår regeringen dels att det inte längre skall krävas att biståndet är humanitärt, dels att kravet på regeringens tillstånd för sådant bistånd till länder som får svenskt statligt bistånd avskaffas och ersätts med en anmälningsskyldighet till Sida.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna. Två reservationer (fp respektive m) och ett särskilt yttrande (kd) har fogats till betänkandet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Fråga om avslag på propositionen	5
Utskottets förslag i korthet.....	5
Gällande bestämmelser	5
Propositionen.....	6
Motionen.....	7
Utskottets ställningstagande	7
Regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och vid kommunalt bistånd.....	8
Utskottets förslag i korthet.....	8
Gällande bestämmelser m.m.	8
Propositionen.....	8
Motionen.....	10
Utskottets ställningstagande	10
Reservationer.....	12
1. Fråga om avslag på propositionen (punkt 1).....	12
Förslag till riksdagsbeslut	12
Ställningstagande.....	12
2. Regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och vid kommunalt bistånd (punkt 2 – villk.)	12
Förslag till riksdagsbeslut	12
Ställningstagande.....	12
Särskilda yttranden	14
Kontroll- och revisionsskyldighet.....	14
Förteckning över behandlade förslag.....	15
Propositionen.....	15
Följdmotioner	15
Regeringens lagförslag	16
Förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd	16
Reservanternas lagförslag.....	18
Förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Fråga om avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion 2000/01:K3.

Reservation 1 (fp)

2. Regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och vid kommunalt bistånd

Riksdagen antar regeringens i *bilaga 2* intagna förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd och avslår motion 2000/01:K4.

Reservation 2 (m) – villk.

Stockholm den 6 mars 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Per-Samuel Nisser (m) och Anders Bengtsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen föreslår i proposition 2000/01:42 Kommuner och landsting i internationell samverkan vissa förändringar i kommunernas och landstingens möjligheter att engagera sig internationellt. Till grund för propositionen ligger departementspromemorian Enklare regler för kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd – Internationell verksamhet och kommunal kompetens (Ds 2000:11), som utarbetats av Justitiedepartementets kommunenhet. I promemorian redovisades en genomgång som gjorts av gällande lagstiftning om kommunal tjänsteexport och om katastrofhjälp m.m. Vidare lämnades förslag till en ny förenklad lagstiftning på området. Promemorian har remissbehandlats och en sammanställning över remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2000/1536/K). Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i *bilaga 1* och regeringens lagförslag i *bilaga 2*.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågeställningar om den kommunala kompetensen vid internationell samverkan. Det föreslås att bestämmelserna om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd sammanförs i en ny lag fr.o.m. den 1 juli 2001 och att bestämmelserna samtidigt skall förenklas och förtydligas. Genom den nya lagen upphävs dels lagen (1986:753) om kommunal tjänsteexport, dels lagen (1994:693) om rätt för kommuner och landsting att lämna internationell katastrofhjälp och annat bistånd.

Regeringen föreslår att nuvarande krav på regeringens medgivande för s.k. direktexport av kommunala tjänster tas bort så att kommuner och landsting själva får avgöra på vilket sätt tjänsteexporten lämpligast skall bedrivas.

För kommunalt internationellt bistånd skall inte längre krävas att biståndet är humanitärt. Kommunalt bistånd till länder som får statligt bistånd skall anmälas till Sida. För att få lämna bistånd till länder som inte får svenskt statligt bistånd skall däremot regeringens tillstånd krävas.

I den nya lagen klargörs att kommunalförbund, kommunala företag och regionförbund får bedriva tjänsteexport och ägna sig åt biståndsverksamhet.

Regeringen gör bedömningen att det inte behövs någon ytterligare kompetensutvidgande lagstiftning för att kommunerna och landstingen skall kunna medverka i ett normalt vänorts- eller vänregionssamarbete. Samtidigt konstaterar regeringen att arbetet med att se över frågor om den kommunala kompetensen vid internationell samverkan bör fortsätta.

Utskottets överväganden

Fråga om avslag på propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (fp) om avslag på propositionen. Utskottet anser i likhet med regeringen att det bör skapas ett enklare och modernare regelverk som tar hänsyn till de förändringar som skett i omvärlden och ställer sig därför bakom regeringens förslag.

Gällande bestämmelser

I 8 kap. 5 § regeringsformen anges att föreskrifter om kommunernas befogenheter och åligganden skall meddelas i lag. Inom detta område bestämmer kommunerna mera fritt vilken verksamhet som skall bedrivas. Verksamhet som inte svarar mot en sådan reglering faller utanför kommunernas kompetensområde. En utgångspunkt på det kommunala området är att verksamheten bedrivs för kommunmedlemmarna. I 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) sägs att kommuner och landsting själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan.

Enligt lagen (1986:753) om kommunal tjänsteexport får kommuner och landsting tillhandahålla kommunala tjänster för export under de förutsättningar som anges i lagen. Kommunerna och landstingskommunerna får tillhandahålla tjänsterna åt företag i Sverige eller åt staten, om de inte gör andra åtaganden än att lämna dem sina tjänster. Ett väsentligt krav är att den kommunala medverkan sker på affärsmässiga grunder. Om det finns särskilda skäl till det, får regeringen för visst fall medge att kommunerna och landstingskommunerna tillhandahåller tjänsterna också under andra förutsättningar. I sådant fall skall regeringen ange de villkor som behövs för att begränsa det kommunala risktagandet.

Av lagen (1994:693) om rätt för kommuner och landsting att lämna internationell katastrofhjälp och annat bistånd framgår att kommuner och landsting har rätt att lämna humanitärt bistånd till ett annat land. Förutsättningen för sådant bistånd är att det lämnas till ett land där det inträffat en katastrof eller på annat sätt uppstått en nödsituation. Biståndet skall ges i form av utrustning som kommunen eller landstinget kan avvara. Till ett land där det inträffat en katastrof eller på annat sätt uppstått en nödsituation och som får svenskt statligt bistånd får kommuner och landsting ge bistånd också i form av utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt under förutsättning att rege-

ringen lämnar tillstånd till det. Sådant bistånd kan även ges i form av ekonomiskt stöd för att genomföra utbildning och rådgivning. Biståndet skall lämnas direkt till det andra landet eller skickas genom en internationell hjälporganisation och givaren skall förvissa sig om att biståndet kommer till avsedd användning. Lagen ger därutöver möjlighet att i skäligen omfattning anvisa medel för att transportera och ställa i ordning utrustningen samt att tillhandahålla och svara för ersättning till personal som behövs för att utrustningen skall kunna tas i bruk.

Propositionen

Med hänvisning till lokaliseringsprincipen uttalar regeringen att huvudregeln är att en kommun inte får bedriva verksamhet utanför vare sig kommungränsen eller nationsgränsen. Enligt regeringen har lokaliseringsprincipen dock med tiden modifierats i rättspraxis och vissa undantag har också gjorts i speciallagstiftning. Kommuner och landsting kan i vissa fall vara berättigade att involvera sig i verksamheter som till och med sträcker sig utanför rikets gränser.

Regeringen framhåller att utrikes- och biståndspolitik traditionellt sett har hört till det statliga ansvarsområdet, men att kommuner och landsting sedan 1970-talet kommit att bli allt mer intresserade av engagemang i tjänsteexporten och i biståndsverksamheten. Det var detta intresse som medförde ett behov av ny lagstiftning som utvidgade de kommunala befogenheterna när det gäller engagemanget i den internationella verksamheten. I fråga om biståndsverksamhet skedde detta i mitten på 1970-talet och i fråga om tjänsteexporten i mitten på 1980-talet.

Efterfrågan på kommunernas tjänster och kunnande har under det senaste decenniet inte bara ökat utan också förändrat karaktär. I dag är det inte i första hand katastrofhjälp som efterfrågas – inte heller tjänsteexport på traditionell affärsmässig basis. I stället är det många gånger fråga om en önskan att utbyta kunskap, ofta inom ramen för ett decentraliserat samarbete. Tendensen går enligt regeringens bedömning från olika former av stödåtgärder mot ett samarbete till ömsesidig nytta. De lokala och regionala internationella kontaktnäten har vidgats väsentligt, vilket regeringen anser på ett värdefullt sätt bidrar till arbetet med att integrera Europa.

Regeringen anför att de nuvarande reglerna om tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd har visat sig vara svåra att tolka och tillämpa. Reglerna speglar ett synsätt som var förhärskande på 1960- och 1970-talen och i viss mån i början av 1980-talet. Enligt regeringens bedömning torde den utveckling som pågår när det gäller kommunsektorns internationella engagemang fortsätta under överskådlig framtid och den kan också förväntas växa ytterligare i omfattning. Med hänvisning till den lokala och regionala nivåns roll i Europasamarbetet och till vikten av att ta till vara det kommunala kunnandet och de kommunala erfarenheterna på bl.a. miljöområdet, anser rege-

ringen att det finns skäl att skapa ett enklare och modernare regelverk som tar hänsyn till de förändringar som skett i omvärlden.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen en ny lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd. I den nya lagen har reglerna förenklats och vissa nya möjligheter öppnats för kommunal internationell verksamhet.

Motionen

I motion 2000/01:K3 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) föreslås att riksdagen skall avslå propositionen. Enligt motionärerna ger redan de gällande bestämmelserna utrymme för kommuner och landsting att ägna sig åt viss export av tjänster och att ge bistånd till länder där humanitära katastrofer har inträffat. De ser inte några skäl till att förändra den existerande lagstiftningen. Motionärerna menar att kommuner och landsting skall koncentrera sig på sin kärnverksamhet – skola, vård och omsorg – och inte omvandlas till affärsdrivande företag som tar kommersiella risker på skattebetalarnas bekostnad. Principen att den svenska biståndspolitik huvudsakligen skall vara en statlig angelägenhet anser motionerna måste upprätthållas.

Utskottets ställningstagande

Lokaliseringsprincipen är av grundläggande betydelse på det kommunala området. I vissa fall kan det dock vara berättigat att kommuner och landsting får involvera sig i verksamheter utanför kommungränsen. Detta gäller bl.a. i fråga om tjänsteexport och visst internationellt bistånd. Enligt regeringen har efterfrågan på kommunernas tjänster och kunnande ändrat karaktär det senaste decenniet och de nuvarande reglerna visat sig svåra att tolka och tillämpa. Regeringen gör också bedömningen att den utveckling som pågår när det gäller kommunernas internationella engagemang kommer att fortsätta under överskådlig tid. De lokala och regionala internationella kontaktnäten bidrar enligt regeringen på ett värdefullt sätt till arbetet med att integrera Europa. Utskottet delar dessa bedömningar och anser i likhet med regeringen att det bör skapas ett enklare och modernare regelverk som tar hänsyn till de förändringar som skett i omvärlden. Utskottet vill framhålla att de föreslagna ändringarna i regelverket för kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd inte förändrar huvudprincipen att svensk utrikes- och biståndspolitik tillhör det statliga ansvarsområdet. Inte heller kan de nya möjligheter som genom förslaget öppnas för kommunal internationell verksamhet antas påverka kommunernas möjlighet att ägna sig åt skola, vård och omsorg. Utskottet ställer sig alltså bakom regeringens förslag i propositionen. Motion 2000/01:K3 avstyrks.

Regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och vid kommunalt bistånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (m) om bibehållande av kravet på regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och kommunalt bistånd och antar regeringens förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd.

Gällande bestämmelser m.m.

Tjänsteexport

Av 3 § lagen (1986:753) om kommunal tjänsteexport framgår att regeringen för visst fall får medge att kommunerna och landstingen tillhandahåller tjänster åt andra än företag i Sverige eller åt staten, om det finns särskilda skäl till det. Vad som avses är kommunal tjänsteexport utan samverkan med ett företag i Sverige eller med staten, s.k. direktexport.

I förarbetena uttalades det att man borde vara mycket restriktiv med att medge kommunal tjänsteexport som skedde utan samverkan med ett exportföretag. Om det skulle ske, ansågs det väsentligt att verksamheten bedrevs på ett sådant sätt att förtroendet för kommunerna och landstingen inte rubbades. Eftersom det inte bedömdes praktiskt möjligt att i lagstiftningen fullständigt ange de fall där det kunde anses befogat med direktexport av kommunala tjänster, fick det ankomma på regeringen att i varje enskilt fall göra en prövning av det kommunala exportprojektet. Härigenom drogs en klar gräns för den kommunala kompetensen. Ett väsentligt inslag i regeringens tillståndsprövning skulle vara att begränsa de kommunala åtagandena på ett sådant sätt att man kan undvika ekonomiska risker (prop. 1985/86:154 s. 9 f.).

Bistånd

Av 2 § lagen (1994:693) om rätt för kommuner och landsting att lämna internationell katastrofhjälp och annat bistånd framgår att regeringens tillstånd krävs för att kommuner och landsting skall få lämna bistånd i form av annan utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt till länder som får svenskt statligt bistånd.

Kravet på tillstånd från regeringen infördes för att säkerställa en samordning av det statliga biståndet med de kommunala biståndsinsatserna (prop. 1993/94:189 s. 10).

Propositionen

Regeringen föreslår att det nuvarande kravet på regeringens medgivande för tjänsteexport enligt den s.k. huvudleverantörsmodellen (direktexport) tas bort och att det i stället skall införas en bestämmelse som klargör att det kommu-

nala risktagandet måste begränsas. Vidare föreslår regeringen att kravet på regeringens tillstånd för kommunalt bistånd till länder som får svenskt statligt bistånd avskaffas och ersätts med en skyldighet att till Sida anmäla den aktuella åtgärden och omfattningen av det bistånd som lämnas.

Enligt regeringen har de skäl som tidigare har motiverat en regleringsprövning vid kommunal tjänsteexport inte längre samma aktualitet. Lokaldemokratikommittén föreslog redan år 1993 att kommuner, landsting och kommunala företag skulle få tillhandahålla tjänster dels som underleverantörer åt företag i Sverige eller åt staten, dels genom direkt export till offentlig eller privat köpare i utlandet utan krav på tillstånd för denna verksamhet. Kommittén fann att de kommuner som uppträtt på exportmarknaden hade varit försiktiga och inte tagit några onödiga risker, bl.a. genom att skaffa kompetent hjälp för avtalstecknande och att försäkra sig mot skadeståndskrav. Med hänsyn till att behovet verkade vara begränsat och att tjänsteexport på egen hand innebar ett risktagande, gjorde den dåvarande regeringen dock bedömningen att kravet på medgivande borde vara kvar (prop. 1993/94:189 s. 6).

Regeringen menar vidare att det decentraliserade internationella samarbetet bör underlättas. De lokala kontakterna med de framväxande demokratierna kring Östersjön är viktiga inslag i det säkerhetspolitiska arbetet och bidrar enligt regeringen på olika sätt till att lägga grunden för den ekonomiska tillväxten i dessa länder, vilket kan komma att ge positiva effekter även på svenska förhållanden. Regeringen pekar också på att kommunernas och landstingens uppgift att överföra administrativt och tekniskt kunnande till bl.a. de nya kommuner som byggs upp i Central- och Östeuropa har uppmuntrats alltmer av statsmakterna. Regeringen anser att det i dag i än större utsträckning än tidigare finns skäl att underlätta denna verksamhet genom att genomföra vissa lättnader i restriktionerna för exporten av kommunala tjänster.

Många kommuner och landsting har, enligt regeringen, i dag en större erfarenhet och en bättre kunskap om vad den internationella verksamheten innebär. I och med detta har de bättre förutsättningar nu än tidigare att göra korrekta bedömningar av bl.a. riskerna med verksamheten. Regeringen anser därför att tiden nu är mogen för att ge kommuner och landsting förtroendet att själva avgöra på vilket sätt tjänsteexport lämpligast skall bedrivas och hur riskerna skall minimeras.

I fråga om det kommunala biståndet framhåller regeringen att det förutsatta samordningsförfarandet inte har fungerat. Endast sex tillståndsärenden har aktualiserats, varav fem haft samma sökande och i huvudsak gällt samma fråga. I samtliga fall har tillstånd givits. Som en orsak till det ringa antalet tillståndsärenden som aktualiserats pekar regeringen på att en stor del av kommunernas biståndsverksamhet i dag sker inom ramen för medel som Sida förfogar över. Eftersom staten beviljar ekonomiska medel för insatserna, ifrågasätter kommuner och landsting inte alltid om insatserna är förenliga med den kommunala kompetensen.

Enligt regeringens uppfattning finns det knappast skäl att tro att samordningen inte skulle fungera på frivillig väg. Tillståndsförfarandet bör därför avskaffas. I stället bör det införas en anmälningsskyldighet som omfattar alla former av bistånd som lämnas till ett land som får svenskt statligt bistånd, med undantag för utrustning som inte längre behövs för den kommunala verksamheten. Härigenom får staten en fortlöpande kunskap om den kommunala biståndsverksamheten som dessutom kan tjäna som ett bra underlag för samordningsarbetet. Denna kunskap kan också få betydelse när omfattningen på det statliga biståndet skall fastställas.

Motionen

I motion 2000/01:K4 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen avslår förslaget att ta bort kravet på regeringens medgivande för direktexport av kommunala tjänster och kravet på regeringens tillstånd för kommunalt bistånd.

Motionärerna framhåller att grunden för den kommunala verksamheten är att kommunen skall verka inom den egna kommunen och för sina invånare. De menar att kommuner därför inte bör ägna sig åt annan verksamhet än denna. Dock bör det även fortsättningsvis vara möjligt för kommuner och landsting att bedriva viss tjänsteexport, t.ex. genom att bistå med expertkunskap. Vidare anser de att biståndsverksamhet först och främst är en statlig angelägenhet och ifrågasätter om sådan verksamhet är förenlig med lokaliseringsprincipen. Den alltmer internationaliserade världen gör dock att det inte längre är möjligt att orubbligt hålla fast vid standpunkten att kommuner inte skall ägna sig åt biståndsverksamhet. Motionärerna menar därför att det även fortsättningsvis bör vara möjligt för kommuner och landsting att bedriva viss biståndsverksamhet, t.ex. genom att skänka bort äldre, utrensad utrustning. Enligt motionärerna bör det emellertid markeras att det är fråga om en extraordinära verksamheter från kommunens sida. En lösning på detta skulle, enligt motionärerna, kunna vara att bara tillåta kommunal tjänsteexport och kommunalt bistånd inom ramen för Sidaorganiserade projekt. Motionärerna är av uppfattningen att kravet på regeringens medgivande skall kvarstå för att markera att det är fråga om en verksamhet som avviker från den regelmässiga kommunala verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets uppfattning av väsentlig betydelse att det kommunala risktagandet vid kommunal tjänsteexport begränsas. Med hänsyn till den erfarenhet och kunskap som vuxit fram hos många kommuner och landsting om vad den internationella verksamheten innebär och deras därigenom förbättrade möjligheter att göra korrekta bedömningar av riskerna med verksamheten, bör kommuner och landsting ges förtroendet att själva avgöra på vilket sätt tjänsteexport lämpligast skall bedrivas och hur riskerna skall minimeras. När det gäller det kommunala biståndet till länder som får statligt bistånd föreslår regeringen att det nuvarande kravet på tillstånd från regeringen skall

avskaffas och ersättas med en anmälningsskyldighet till Sida. Enligt utskottets mening bör detta vara fullt tillräckligt för att nödvändig samordning av kommunal och statlig biståndsverksamhet skall kunna ske. Eftersom kravet på regeringens tillstånd kvarstår när det gäller kommunalt bistånd till länder som inte får statligt bistånd, finns det knappast någon risk för att det kommunala biståndet skall inkräkta på huvudprincipen om att det är staten som ansvarar för den svenska utrikes- och biståndspolitik. Att enbart tillåta kommunal tjänsteexport och kommunalt bistånd inom ramen för Sidaorganiserade projekt skulle kunna äventyra kommunernas och landstingens medverkan i arbetet med att integrera Europa. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion 2000/01:K4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Fråga om avslag på propositionen (punkt 1)

av Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen med bifall till motion 2000/01:K3 avslår proposition 2000/01:42.

Ställningstagande

Redan de gällande bestämmelserna ger utrymme för kommuner och landsting att ägna sig åt viss export av tjänster och att ge bistånd till länder där humanitära katastrofer har inträffat. Något behov av att förändra den existerande lagstiftningen har inte visats föreligga. Principen att den svenska biståndspolitik huvudsakligen skall vara en statlig angelägenhet måste upprätthållas. Som anförs i motion 2000/01:K3 skall kommuner och landsting koncentrera sig på sin kärnverksamhet – skola, vård och omsorg – och inte omvandlas till affärsdrivande företag som tar kommersiella risker på skattebetalarnas bekostnad. Mot denna bakgrund bör proposition 2000/01:42 avslås.

2. Regeringens tillstånd vid s.k. direktexport av kommunala tjänster och vid kommunalt bistånd (punkt 2 – villk.)

av Per Unckel (m), Inger René (m), Nils Fredrik Aurelius (m) och Per-Samuel Nisser (m).

Vid avslag på reservation 1

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen med bifall till motion 2000/01:K4 och med anledning av proposition 2000/01:42 antar i *bilaga 3* intagna förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd.

Ställningstagande

Grunden för den kommunala verksamheten är att kommunen skall verka inom den egna kommunen och för sina invånare. Kommuner bör därför inte ägna

sig åt annan verksamhet än denna. Likaså bör biståndsverksamhet först och främst vara en statlig angelägenhet. Dock bör det även fortsättningsvis vara möjligt för kommuner och landsting att bedriva viss tjänsteexport, t.ex. genom att bistå med expertkunskap, och viss biståndsverksamhet, t.ex. genom att skänka bort äldre, utrensad utrustning. Det bör emellertid markeras att det är fråga om en extraordinär verksamhet från kommunens sida. Kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd bör därför i princip bara förekomma inom ramen för Sidaorganiserade projekt. Som anføres i motion 2000/01:K4 bör kravet på regeringens tillstånd för dessa båda verksamheter kvarstå för att markera att det är fråga om verksamhet som avviker från den regelmässiga kommunala verksamheten.

Särskilda yttranden

Kontroll- och revisionsskyldighet

Björn von der Esch (kd) anför:

Den utvidgning av kommuners och landstings rätt att bedriva tjänsteexport och lämna internationellt bistånd, som föreslås i propositionen, har inte föranlett motsvarande utvidgning av kontroll- och revisionsskyldighet för nämnda organ.

Avsaknaden av erforderlig förstärkning av dessa skyldigheter ter sig särskilt allvarlig i beaktande av att även kommunala företag, kommunförbund eller regionförbund föreslås få ifrågavarande rättigheter utökade.

Medborgares/skattebetalares positiva inställning till internationellt bistånd bygger i hög grad på att erforderlig kontroll och revision sker och garanterar att bistånd används för avsett ändamål. Uppstår misstanke hos medborgarna/skattebetalarna om brister härvidlag kan nuvarande positiva attityd till internationellt bistånd snabbt vändas till sin motsats.

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2000/01:42 föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd.

Följdmotioner

2000/01:K3 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen avslår proposition 2000/01:42 Kommuner och landsting i internationell samverkan.

2000/01:K4 av Per Unckel m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen avslår regeringens förslag att kravet på regeringens medgivande för direktexport av kommunala tjänster och kravet på regeringens tillstånd för kommunalt bistånd tas bort.

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Kommuner och landsting får ägna sig åt verksamhet som anges i denna lag oberoende av bestämmelserna i kommunallagen (1991:900). Kommuner och landsting får också besluta att kommunala företag, kommunalförbund eller regionförbund får ägna sig åt sådan verksamhet på samma villkor.

Tjänsteexport

Tjänster

2 § En kommun får tillhandahålla sådan kunskap och erfarenhet som finns i den kommunala verksamheten (kommunal tjänst) för export (tjänsteexport).

Varor

3 § Som ett led i en tjänsteexport får kommunen i begränsad omfattning exportera en vara när varan utgör ett nödvändigt komplement till eller har ett naturligt samband med den tillhandahållna kommunala tjänsten.

Villkor

4 § Kommunal tjänsteexport skall ske på affärsmässiga grunder.

De produktrisker, kommersiella risker, politiska risker, finansiella risker och valutarisker som tjänsteexporten kan innebära skall beaktas i varje exportaffär och begränsas genom att säkerhet ställs eller genom separata garantier eller försäkringar.

Bistånd

Formerna för biståndet

5 § En kommun får lämna bistånd i form av utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt till ett land som får svenskt statligt bistånd. Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning.

6 § Bistånd till ett land som inte får svenskt statligt bistånd får lämnas av en kommun i form av utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

Regeringen får ge tillstånd till att bistånd även i form av annan utrustning än som avses i första stycket, rådgivning, utbildning eller på annat sätt lämnas

till ett land som inte får svenskt statligt bistånd. Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning.

7 § En kommun som lämnar bistånd i form av utrustning får i skäligen omfattning använda medel för att transportera och ställa i ordning utrustningen så att den kan tas i bruk.

8 § Bistånd enligt denna lag får också lämnas till en internationell hjälporganisation för att utgöra hjälp till ett land i en rådande eller framtida nödsituation eller i en annan svår situation som är en följd av en nödsituation.

Villkor

9 § En kommun skall förvissa sig om att bistånd som den lämnar kommer till avsedd användning. Detta gäller dock inte om biståndet avser utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

10 § En kommun som lämnar bistånd till ett land som får svenskt statligt bistånd skall anmäla åtgärden och omfattningen på biståndet till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Anmälan skall dock inte göras om biståndet avser utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1986:753) om kommunal tjänsteexport och lagen (1994:693) om rätt för kommuner och landsting att lämna internationell katastrofhjälp och annat bistånd.
 3. De upphävda lagarna skall fortfarande tillämpas på tjänsteexport och bistånd där tillstånd har lämnats eller som annars inletts före ikraftträdandet.

Reservanternas lagförslag

Förslag till lag om kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Kommuner och landsting får ägna sig åt verksamhet som anges i denna lag oberoende av bestämmelserna i kommunallagen (1991:900). Kommuner och landsting får också besluta att kommunala företag, kommunalförbund eller regionförbund får ägna sig åt sådan verksamhet på samma villkor.

Utskottets förslag

Reservanternas förslag

Tjänsteexport

Tjänster

2 §

En kommun får tillhandahålla sådan kunskap och erfarenhet som finns i den kommunala verksamheten (kommunal tjänst) för export (tjänsteexport).

En kommun får tillhandahålla sådan kunskap och erfarenhet som finns i den kommunala verksamheten (kommunal tjänst) för export (tjänsteexport) *åt företag i Sverige och åt staten. Om det finns särskilda skäl till det får regeringen för visst fall medge att en kommun tillhandahåller den kommunala tjänsten också under andra förutsättningar.*

Varor

3 § Som ett led i en tjänsteexport får kommunen i begränsad omfattning exportera en vara när varan utgör ett nödvändigt komplement till eller har ett naturligt samband med den tillhandahållna kommunala tjänsten.

Villkor

4 § Kommunal tjänsteexport skall ske på affärsmässiga grunder.

De produktrisker, kommersiella risker, politiska risker, finansiella risker och valutarisker som tjänsteexporten kan innebära skall beaktas i varje exportaffär och begränsas genom att säkerhet ställs eller genom separata garantier eller försäkringar.

Bistånd*Formerna för biståndet***5 §**

En kommun får lämna bistånd i form av utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt till ett land som får svenskt statligt bistånd. Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning.

En kommun får lämna bistånd i form av utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt till ett land som får svenskt statligt bistånd, *under förutsättning att regeringen lämnar sitt tillstånd till det.* Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning.

6 § Bistånd till ett land som inte får svenskt statligt bistånd får lämnas av en kommun i form av utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

Regeringen får ge tillstånd till att bistånd även i form av annan utrustning än som avses i första stycket, rådgivning, utbildning eller på annat sätt lämnas till ett land som inte får svenskt statligt bistånd. Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning.

7 § En kommun som lämnar bistånd i form av utrustning får i skälig omfattning använda medel för att transportera och ställa i ordning utrustningen så att den kan tas i bruk.

8 § Bistånd enligt denna lag får också lämnas till en internationell hjälporganisation för att utgöra hjälp till ett land i en rådande eller framtida nödsituation eller i en annan svår situation som är en följd av en nödsituation.

Villkor

9 § En kommun skall förvissa sig om att bistånd som den lämnar kommer till avsedd användning. Detta gäller dock inte om biståndet avser utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

10 § En kommun som lämnar bistånd till ett land som får svenskt statligt bistånd skall anmäla åtgärden och omfattningen på biståndet till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Anmälan skall dock inte göras om biståndet avser utrustning som kommunen inte längre behöver för sin verksamhet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2. Genom lagen upphävs lagen (1986:753) om kommunal tjänsteexport och lagen (1994:693) om rätt för kommuner och landsting att lämna internationell katastrofhjälp och annat bistånd.

3. De upphävda lagarna skall fortfarande tillämpas på tjänsteexport och bistånd där tillstånd har lämnats eller som annars inletts före ikraftträdandet.